

Könyvajánló

**Christa FRANK: Plio-pleistozäne
und holozäne Mollusken Österreich**

Teil 1–2.

Kiadó: Österreichischen Akademie der Wissenschaften
(Austrian Academy of Sciences)

CHRISTA FRANK kétkötetes német nyelvű munkája, közel negyven éve a legteljesebb összefoglalása azoknak az ismereteknek, melyek Közép-Európa mollusca faunájáról tudható. Mint a könyv előszavában a szerző is utal rá, könyve elődjének tartja többek között V. Ložek 1964-ben megjelent „Quartärmollusken der Tschechoslowakei” c munkáját.

A kétkötetes, 860 oldalas munka 10 egységre tagolódik. Az első három, az előszó, a köszönetnyilvánítás és a kötetben használt rövidítések ismertetése.

A 4. fejezet (**Die Fundorten, pp: 7/28**) a lelőhelyek részletes ismertetését tartalmazza. Alfabetikus sorrendben 174 lelőhely szerepel. Minden lelőhely esetében leírásra kerül a pontos földrajzi elhelyezkedés (ez térképlapon is ábrázolásra kerül), a tengerszint feletti magasság, a lelőhely koordinátái WGS 84 (=World Geodetic System) rendszer alapján. Szerepel a leírásokban a feltárt üledékek korának ¹⁴C meghatározása, valamint igen sok irodalmi hivatkozás, mely még pontosabbá teszi a leírásokat.

Példa:

85. Lanser See

840 m SH (Ostufers), N47°14'26" (Kirche)

Südlich von Innsbruck, Tirol

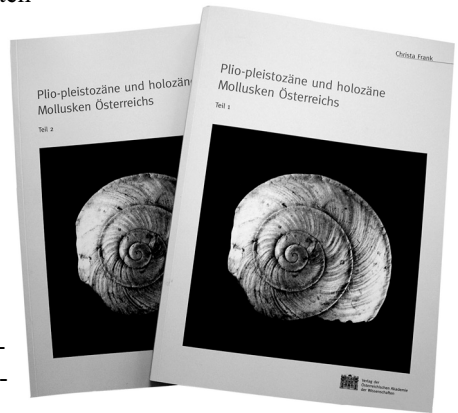
Rest eines Verlandungsmoores am südöstlichen Rand des Sees; Bohrung (Spätglazial)

Gyttja: ¹⁴C (Hv 5269) 13.980 +/- 240 a BP

Oeggl (1992)

Det: Frank 1991

A könyv fő fejezete az 5. (**Beschreibung der Arten mit ihnen Fundstellen, pp: 29-706.**), a fajok leírása, a lelőhelyek feltüntetésével. A szerző rendszertani sorrendben közli az ismertté vált fajokat. Először a genus rövid ismertetése szerepel, majd ezt követi a fajok leírása. A fajnév alatt van az utalás a könyv végén található képtáblára, ahol a kérdéses faj fényképe szerepel. Ezt követi a faj legfontosabb morfológiai jellemzőinek ismertetése.

Példa:

***Bithynia tentaculata* (LINNAEUS 1758)**

(Abb. 16; Taf. IV: 1-2; Karte 18)

8–11 mm H; 5–7 mm B; 5-51/2 Ugge, ect.

Ahol szükséges ott az egyes anatómiai bélyegek fényképek, rajzok segítségével is kiemelésre kerülnek. A fajleírások második felében az ökológiai, elterjedési és állatföldrajzi adatok kerülnek bemutatásra. Minden egységet irodalmi hivatkozások tesznek teljessé. A részletes fajbemutató után találhatóak a lelőhelyek, esetenként a lelőhelyen belül a pontos előfordulási rétegek leírása, mely lehetővé teszi az előző fejezetben szereplő adatok visszakeresését.

Példa:

Alte Donau bei Wien:

Subrezent

1,0 m Wassertiefe (Probenpunkte 2, 5)

A bemutatott faj előfordulását térképen is feltünteti a szerző, megkülönböztetve az alábbi kategóriákat: präpleistozän, pleistozän und holozän, pleistozän, holozän.

A 6. fejezet (***Über Molluskenfaunen, Klima- und Vegetationsentwicklungen während des Holozäns im Ostalpenraum: Versuch einer vergleichenden Discussion unter Bezugnahme auf ausserösterreichische Fundstellen, pp:707-734***) a holocén mollusca fauna nagyon részletes elemzését adja a későglaciálistól (kb 14 000 BP), a középkorig (12. század) terjedően a Kelet-Alpi régióban. A teljes faunafejlődés leírása a paleobotanikai (pollenanalitikai) vizsgálatokra alapozott holocén felosztást követi (Dryas – Subatlanticum), így a vegetációváltozás és a csigafaunát alkotó fajok relatív gyakoriság változásai kölcsönösen elemezhetőek. A komplex bemutatás során a faunák részletes leírása mellett, ahol rendelkezésre áll, a szerző közli a vonatkozó ¹⁴C adatokat is. A fejlődéstörténeti elemzés igen jól kapcsolódik a Közép-Európai területen végbement fejlődés fő tendenciáival, amire a szerző az igen gyakori és alapos hivatkozásokkal, összehasonlító faunaelemzésekkel is felhívja a figyelmet. Mivel a feltárt fauna egy jelentős része származik régészeti lelőhelyekről, így a faunaképek változásai jól korrelálhatók a régészeti kultúrákkal.

A 7. fejezet szorosan épül az előző fejlődéstörténeti fejezetre (***Holozäne Faunensequenzen, Korrelationen und „Molluskenzonen”, pp:735-739.***) A fejezetben Ch. FRANK ismerteti a jelenleg Európában leírt, malakológiai anyagra alapozott holocén tagolásokat, malakozónákat, ALEXANDROWICZ (PL), LOŽEK (CZ), FÜKÖH (H), PREECE (GBR) munkássága alapján.

A 8. fejezetben (***Rezente Arten***) a szerző egy összeállítást közöl irodalmi adatok alapján Ausztria recens mollusca faunájáról. A rendszertani sorrendben közölt listában az alábbi megjegyzések találhatóak: (a) behurcolt fajok természetes társulásokban, (b) behurcolt fajok üvegházakban és termálvizekben, (c) Ausztriában nem bizonyított előfordulás, (d) fajbesorolás revideálandó.

A 9. fejezet tartalmazza a kb. 1000 tételes irodalomjegyzéket, mely a könyv témakörébe vágó legrészletesebb naprakész összeállítás.

Az utolsó fejezet (***Bildteil***) a könyvben szereplő fajokat mutatja be, 62 táblába rendezve. Értéke a teljességen túl ennek az összeállításnak, hogy a képek, a könyvben található lelőhelyeken előforduló fosszilis fajokat ábrázolják.

A fentiekben leírt rövid bemutatásból is kítűnik, hogy Christina FRANK 2006-ban megjelent kétkötetes könyve az utóbbi évek legteljesebb munkája, mely a negyedidőszaki Közép-Európai mollusca fauna fejlődéstörténetének kiemelkedő adatbázisa. A könyvet nem csak azok a specialisták forgathatják haszonnal akik a negyedidőszak élővilágának, környezeti változásainak kutatásával foglalkoznak, hanem a társtudományok művelői, a paleobotanikusok, palyológusok, archeológusok, paleoökológusok, de érdekes lehet a recens malakológia művelői számára is, hiszen a nagyon részletes taxonómiai rész, az elterjedési térképek, mind mind olyan adatok, melyek mai faunánk kialakulása szempontjából igen nélkülözhetetlenek.

Könyvészeti adatok:

Christa FRANK: Plio-pleistozäne und holozäne Mollusken Österreich 2006, Teil 1: 395 Seiten, Teil 2: 465 Seiten, zahlr. SW_Tafeln, 29,7x21 cm, broschiert
ISBN 978-3-7001-3674-3, Preis: € 120,00

Book review

Christa FRANK: Plio-pleistozäne und holozäne Mollusken Österreich

TEIL 1-2.

Publisher: Österreichischen Akademie der Wissenschaften (**Austrian Academy of Sciences**)

The two volumed work is the most comprehensive synthesis of all the knowledge about the molluscan fauna of Central-Europe issued in the last forty years.

As it is referred in the foreword by the author she treats V. Ložek's study – „Quartärmollusken der Tschechoslowakei”, 1964 – as predecessor of her work. The two volumed book contains 860 pages and can be divided into ten chapters.

The first three one are the following: **Foreword**, **Acknowledgements** and **List of abbreviations**.

Chapter 4 (**Die Fundorten, pp:7-28**) contains the detailed description of the localities. 174 localities are listed in alphabetical order. The exact geographical position, (maps are included), the height above sea level, coordinates of the locality according to the WGS 84 system is described in the case of each localities. Descriptions contains data about the age of the sediments dated by ¹⁴C and lots of references to ensure better accuracy.

An example:

85. Lanser See

840 m SH (Ostufer), N47°14'26" (Kirche)

Südlich von Innsbruck, Tirol

Rest eines Verlandungsmoores am südöstlichen Rand des Sees; Bohrung (Spätglazial)

Gyttja: ¹⁴C (Hv 5269) 13.980 +/- 240 a BP

Oeggli (1992)

Det: Frank 1991

Chapter 5 is the main one containing the description of species and their localities (*Beschreibung der Arten mit ihnen Fundstellen*, pp:29-706.). Species are listed in taxonomical order. First comes the short delineation of the genus followed by the description of species. Under the species name number refers to the table where the photo of the given species can be found. Then comes the description of the characteristic morphological elements of the species.

An example:

***Bithynia tentaculata* (Linnaeus 1758)**

(Abb. 16; Taf. IV: 1-2; Karte 18)

8–11 mm H; 5–7 mm B; 5-51/2 Ugge, ect.

Where it is necessary certain anatomical features are emphasized using photographs or drawings. In the second part of the species description oecological, distributional and zoogeographical data are given. Each unit is completed by references. The detailed description of the species is followed by the introduction of the localities. The exact layer within the locality is also recorded in some cases. It permits of the search among the data of the previous chapter.

An example:

Alte Donau bei Wien:

Subrezent

1,0 m Wassertiefe (Probenpunkte 2, 5)

Map shows the distribution of the given species. The following categories are distinguished by the author: präpleistozän, pleistozän und holozän, pleistozän, holozän.

Chapter 6 (*Über Molluskenfaunen, Klima- und Vegetationsentwicklungen während des Holozäns im Ostalpenraum: Versuch einer vergleichenden Discussion unter Bezugnahme auf ausserösterreichische Fundstellen*, pp:707-734) extremely detailed analysis of the Holocene molluscan fauna of the East-Alpian region is given ranging from the Late Glacial to the medieval ages (12th century). The description of the complete faunal development is followed by subdivision of the Holocene age based on palaeobotanical (pollen analytical) examinations (Dryas – Subatlanticum). The changes of the vegetation and the changes of the relative frequency of the molluscan species can be analyzed mutually in this way. Beside the detailed description of the species where it is available data of ¹⁴C dating is also given. The results of the faunal development analyzes shows good correlation with the main development tendencies of the Central-European region. Attention of the reader is called to this fact through frequent and profound references and comparative faunal analyzes. Since good proportion of the described fauna is originated from archaeological sites faunal changes can be well compared with archaeological cultures.

Chapter 7 is in close connection with the previous one (Faunal development); (*Holozäne Faunensequenzen, Korrelationen und „Molluskenzonen“*, pp:735-739.). This chapter contains the delineation of Holocene age subdivisions, malaco-zones used in Europe based on malacological material through the activity of Alexandrowicz (PI), Lozek (Cz), Fűköh (H), Preece (GBR)

Chapter 8 (*Rezente Arten* pp:741-750) is a compilation about the recent mollusc fauna of Austria. Species are listed in systematical order with the following notes: (a) introduced species in natural associations, (b) introduced species in greenhouses and thermal waters, (c) unproven occurrence in Austria, (d) the species have to be reconsidered.

Chapter 9 is the list of the references containing one thousand items. This is the most detailed and the most up-to-date compilation of the topic.

Chapter 10 (*Bildteil*) shows the species described in the volumes. The photographs are arranged into 62 tables. They show the fossil species of the localities mentioned in the book.

Taking into consideration the above-mentioned evaluation it is clearly seen that the two-volume treatise of Christina FRANK serves as an outstanding database of the faunal development of the Quaternary age molluscs of Central Europe.

The book can be recommended not only for those specialists whose main field of study is the examination of the fauna and environmental circumstances of the Quaternary period, but this book is also valuable for palaeobotanists, palynologists, archaeologists and palaeoecologists. The book can be interesting for those who deal with recent molluscs, since the detailed taxonomical descriptions and the maps showing the distribution of the species are so significant data which are indispensable regarding the development of the recent faunas of the region.

Bibliographical data:

**Christa FRANK: Plio-pleistozäne und holozäne Mollusken Österreich
2006, Teil 1: 395 Seiten, Teil 2: 465 Seiten, zahlr. SW_Tafeln, 29,7x21 cm,
broschiert
ISBN 978-3-7001-3674-3, Preis: € 120,00**

Buchbesprechung

Christa FRANK: Plio-pleistozäne und holozäne Mollusken Österreich

Teil 1-2.

Publisher: Österreichischen Akademie der Wissenschaften

In diesem Buch wird versucht, nicht nur eine umfassende Darstellung der aus plio-pleistozänen und holozänen Fundstellen Österreichs bekannten Molluskenarten zu bieten, sondern auch viel an neuer Fachliteratur einzuarbeiten. Im systematisch-taxonomischen Teil wird jede Art hinsichtlich ihrer Morphologie, Ökologie und bis dato bekannten rezenten und quartären Verbreitung genau beschrieben; dazu noch ergänzt durch einen reichen Abbildungsteil und Verbreitungskarten.

Die nun vorliegende Monographie ist nicht nur ein unentbehrliches Bestimmungs- und Nachschlagewerk für Malakologen, sondern auch wegen der ausführlichen Diskussion von Molluskengemeinschaften und entsprechenden Klima – und Vegetations-entwicklungen ab dem Spätglazial, der Korrelationsmöglichkeiten mit außer-österreichischen Fundstellen sowie durch ein Verzeichnis aller rezent aus Österreich bekannten Molluskenarten von interdisziplinärem und überregionalem Interesse. Bis jetzt liegt nur eine einzige Monographie über die Quartärmollusken eines europäischen Landes vor, und zwar die von

V. LOŽEK (1964) über die Tschechoslowakei, welche die vordergründige Inspiration für diese Arbeit war.

Weg bereitend und anregend waren auch der ebenfalls im Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften erschienene Fundstellenkatalog der pliozänen und pleistozänen Faunen Österreichs (1997; eds.: DÖPPES, D. u. RADEBER, G.) und das große Kartenwerk über die Verbreitung der rezenten beschalten Gastropoden Österreichs von W. KLEMM (1974).

Da die Forschungsergebnisse der Quartärmalakologie in Ergänzung zu Wirbeltier- paläontologie, Paläobotanik, Archäologie, Ur- und Frühgeschichte, Geologie und Sedimentologie zunehmend Bedeutung erlangen, ist dieses Werk vor allem für die Rekonstruktion ehemaliger Umweltverhältnisse von Bedeutung.

**Christa FRANK: Plio-pleistozäne und holozäne Mollusken Österreich
2006, Teil 1: 395 Seiten, Teil 2: 465 Seiten, zahlr. SW_Tafeln, 29,7x21 cm,
broschiert
ISBN 978-3-7001-3674-3, Preis: € 120,00**

FÚKÖH, Levente
Mátra Múzeum
Gyöngyös
Kossuth L. u. 40.
H-3200
lfukoh@freemail.hu